

NAGY ANITA¹

Mesterséges intelligencia szerepe a bírósági büntető ügyvitelben

1. Bírósági digitalizáció

A digitalizáció kifejezést napjainkban egyre többször lehet hallani, mely kifejezést és a mögötte található tartalmat a COVID-19-világjárvány alatt,² és annak esetleges lecsengését követően is egyre inkább előtérbe helyezi a legtöbb vállalat és természetesen a közigazgatás, valamint az igazságszolgáltatás szereplői is. A járvány rávilágított arra, hogy szükséges a digitális technológiák használata, fejlesztése és széles körű kiterjesztése, mivel ezen újítások akár létkérdéssé is válhatnak az emberiség számára.

Az információs technológia robbanásszerű fejlődése az élet minden területén újításokra kényszeríti a szereplőket, nincs ez másképp az igazságszolgáltatási szektorban sem. Az, hogy ez miként hat az igazságszolgáltatásra, hogyan fogja a szereplők munkáját átalakítani, jelenleg nagy kérdés, nemzetközi szinten is több reformelképzelés látott napvilágot. Jelen tanulmány nem vállalkozhat arra, hogy ezeket az elképzeléseket csokorba gyűjtse, alapvető célkitűzése annak feltérképezése, hogy a digitalizáció mennyiben hatotta át a bíróságok büntető ügyviteli működését, és néhány gondolatébresztő tényezőt villant fel a mesterséges intelligencia becsatornázási lehetőségeiről.³

Digitalizáció alatt olyan folyamatot értünk, amikor egy fizikai mennyiséget valamilyen módon számítógéppel feldolgozhatóvá teszünk.

A digitalizáció az Európai Unióban is kiemelten fontos politika, hiszen EU alapvető célja a digitális

gazdaság és társadalom kiépítése. Az Európai Bizottság a 2019–2024 közötti időszakra hat prioritást tűzött ki maga elé, melyek között szerepel „A digitális korra” felkészült Európa megvalósítása is.⁴

Tény, hogy a mindennapok során számtalan eszközt és programot használunk már most is. Szinte elképzelhetetlen, hogy ne legyen nálunk egy „okos” eszköz, mobiltelefon, tablet, laptop, amelyek manapság már egyesítik a fényképező, videokamera, gps,

számítógépek, televíziók, médialejátszók technikai tudását és egy eszközbe foglalják azokat. A technikai fejlődés teljesen hiábavaló lett volna, ha ezeket a gépeket nem tudtuk volna egy rendszerbe tenni és működtetni, ezért is hozott a fentiek mellett nagy előrelépést az internet és azon belül is a wifi és mobil internetek elterjedése, amelyeknek köszönhetően a már fentebb írt eszközökkel mobilissá és folyamatosan elérhetővé váltunk.

Zódi Zsolt szavaival élve, 2010 után a jog és a technológia viszonya érezhetően kezdett megváltozni, ami részben egy sor kisebb mennyiségi változásnak, részben pedig néhány technológiai újításnak volt köszönhető. Elterjedt egy új kifejezés a jogi informatikára, a *Lawtech*, és az új technológiai jelenségek szabályozása, hatásuk a jogi szakmára hirtelen az érdeklődés középpontjába került. A „jogi informatika” fontos diszciplína lett. Jelenleg pedig a szemünk láttára formálódik néhány olyan jelenség, amely a bíróságok működését már ma is nagyban befolyásolja, és úgy vélem, hogy a közeljövőben ez a hatás még nagyobb lesz.⁵

Az új okos eszközök használatát nem kell tanítani, mivel azt a mindennapi életben lassan minden korosztály egyre szélesebb körben megfelelő szinten tudja használni és kezelni, csak újabb területeket kellett megnyitni, hogy például ne csak arra használja a nagymama a telefonját, hogy a közösségi oldalon megosztja az unokái képeit, hanem ha szükséges, küldje el a biztosítójának a kárbejelentőjét és csatolja azokat a képeket amelyek a káreseménye során keletkezettek.

A fejlődés által biztosított előnyök szükségszerűen magukkal hozták azt az igényt, hogy a bírósági eljárásokban is hasznosítsák azokat, de ahhoz, hogy a bíróság megfelelő módon tudjon működni a digitális térben, nagyon sok feltétel megteremtésére volt

¹ Prof. Dr. NAGY Anita, Miskolci Egyetem Állam és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete.

² GARZULY Éva: A koronavírus hatása az elektronikus kapcsolattartásra. *Ügyészek Lapja*, 2020/2–3. 71.

³ Lásd polgári ügyvitel: Nagy Adrienn: Digitalizáció és mesterséges intelligencia a magyar igazságszolgáltatásban. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13829/13_nagyadrienn_t%C3%B6rdelt.pdf (2022.09.11. letöltve).

⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_hu (2022.09.11 letöltve).

⁵ Zódi Zsolt: A bíróságok és technológia Bírósági Szemle 2020/1, 4. oldal.

szükség. Szükséges volt a jogszabályi háttér megteremtése, a technikai eszközök fejlesztése, valamint ezen fejlesztések kiterjesztésére a bíróságon kívülre is, hiszen pl. a büntetőügyek kapcsán a rendőrség végzi a nyomozást, a közbiztonságra üldözhető cselekményeknél az ügyészség képviseli a vádat, ezért ezen szervezeteket is be kellett vonni a digitalizáció folyamatába.

A bírósági eljárások nagy részét jellemzi a bürokráciából eredő hosszú időt igénybe vevő, elhúzódó eljárások, magas költségek, és a bíróságok leterheltsége, amelyek a nagyszámú adminisztratív terheknek köszönhető, ezen terhek csökkentését célul tűzte ki a Digitális Bíróság Projekt,⁶ amelynek már részbeni megvalósításából is láthatóak, hogy megvalósítható a hatékonyabb munkavégzés az újítások bevezetésével.

A projekt kiemelt stratégiai célja az volt, hogy a bíróság hozzáférhetősége egyszerűsödjön, hogy az ügyfelek azon információkhoz, amelyek a bíróság eljárási során számukra lényegesek, a nap 24 órájában, ingyenesen, személyes megjelenés nélkül, gyorsan és online hozzáférjenek. Ezen célok megvalósítása érdekében az Országos Bírósági Hivatal informatikai fejlesztéseket hajtott végre, hogy meg tudják teremteni a bírósággal történő elektronikus kapcsolattartás akadálymentes működéséhez szükséges technikai feltételeket és azt, hogy az elektronikus fejlesztések ügyfélbarát módon menjenek végbe.

2. A bírósági digitalizáció útjai

Mivel jelen tanulmányomnak nem az a célja, hogy részletesen ismertesse a bírósági büntető ügyvitel⁷ minden szegmensét, így elsődlegesen a bíróságon az elmúlt években bekövetkezett digitális modellváltásra helyezem a hangsúlyt,

- az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.), valamint az elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19) Korm. rendelet alapján,
- figyelemmel a bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2020 (VIII. 1) IM rendelet (Büsz.) és
- a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) alapján.

A szabályozás technikája szempontjából – az indo-

kolás alapján – fontos kiemelni, hogy e téren az E-ügyintézési törvény és a 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet az általános, a Be. pedig a speciális jogszabály.

Ezen elméleti bevezetést követően, pedig térjünk rá a bíróságok digitalizációjára, amely három fontos területet érintett:

1. a megvalósult, a bírósági határozatok közzétételének és anonimizálásának fejlesztését,
2. E-akta létrehozását,
3. az elektronikusan elérhető közhiteles nyilvántartások bírósági informatikai rendszerrel való online összekapcsolását.

2.1. A bírósági határozatok közzétételének és anonimizálásának fejlesztése, amely a Bírósági Határozatok Gyűjteménye keresőmotorja, valamint a bírósági határozatok anonimizálását biztosító program továbbfejlesztését foglalja magában.

Megújult a bírósági határozatok közzétételének rendszere: a döntések egységes, könnyen kereshető határozattárban lettek elérhetőek, amelynek célja, hogy a jogkereső állampolgárok, valamint a bírósági szervezet munkatársai egységes, jól kereshető anyagból tudjanak tájékozódni a bírósági határozatok tartalmáról, amelyek anonimizálására a hatályos jogszabályoknak megfelelően került sor. A bírósági határozatokhoz való hozzáférés ezáltal hatékonyabbá válik, így az optimalizált határozatkereső alkalmazással gyorsabb és könnyebb lett a keresés az ügyfelek számára.

Az Országos Bírósági Hivatal a Bírósági Határozatok Gyűjteményét valamennyi állampolgár és szervezet számára ingyenesen teszi elérhetővé a bíróságok központi honlapján a www.birosag.hu oldalon.

A bírósági határozatok anonimizálását és közzétételét, valamint belső nyilvánosságának biztosítását a bírósági határozatok anonimizálásával és közzétételével kapcsolatban a bíróságokra háruló feladatok végrehajtásáról szóló 26/2019. (XI. 25) OBH utasításban meghatározott módon kellett elvégezni, amelynek nagyon részletes szabályaira a jelen tanulmány keretei között nincs módomban kitérni, azonban összegzőként a lényeg abban állt, hogy a bírósági határozat anonimizálása minden bírósági szinten az adott határozatot hozó bíróság (adatfelelős) feladata, s az anonimizálásra és a közzétételre az ún. ITR-ben működő anonimizálási program szolgál, amelyről még későbbiekben lesz szó.

Az ITR-ben működő bírósági határozatszerkesztő alkalmazása nélküli határozatszerkesztés esetén az anonimizáláshoz gondoskodni kell az aláírt határozatnak a bírósági határozatszerkesztőbe történő bemásolásáról.

A határozatot hozó bíróság elnöke gondoskodik tehát arról, hogy:

- a határozat közzététele a Bszi-ben⁸ rögzített határidőn belül megtörténjen a Bírósági Határozatok Gyűjteményében,

⁶ Digitális Bíróság Projekt KÖFOP-1.0.0.-VEKOP-15-2017-00052- A bírósági igazgatás további elektronizálása.

⁷ Lásd részletesebben: A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2020 (VIII. 1) IM rendelet (Büsz.), valamint Az egyes büntetőeljárás cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról szóló 12/2018 (VI. 12) IM rendelet, valamint KEYHA Judit: Bírósági ügyintézők kézikönyve, Budapest, Complex 2010 valamint WOPERA Zsuzsa – NAGY Adrienn – NAGY Anita: Az igazságszolgáltatás szervezete és ügyviteli szabályai, Miskolc, Novotni, 2010.

⁸ 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról.

- az anonimizált határozat megjelölése tartalmazza a bíróság és a jogterület megnevezését, a határozat meghozatalának évét, a határozat sorszámát, valamint azon jogszabályhelyek megjelölését, amelyek alapján a bíróság a határozatot hozta,
- a határozatból a személyek azonosítását lehetővé tevő adatok kerüljenek törlésre.

2.2. A bírósági digitalizáció második része, a bírósági eljárások iratainak elektronizálása (E-akta) és a bírósági periratok elektronikus betekintésének biztosítása, mely fejlesztések a bírósági akta valamennyi iratának elektronizálását, a periratok bírák általi elektronikus elérhetőségének biztosítását, valamint az ügyfelek számára a tér- és időtől független online iratbetekintés megvalósulását eredményezik. Célja a jelenleg papíralapú iratok elektronizálása = E-akta kialakítása, mely fejlesztéssel a bírósági eljárások teljes körű digitalizálása valósul meg.

Eddig, ha a bírósági periratokba a jogosultsággal rendelkező ügyfelek be akartak tekinteni, akkor személyesen kellett megjelenni a papíralapú akta megtekintéséhez a bíróságok nyitvatartási idejében. A jövőben ezzel szemben az ügyfelek otthonról, kényelmesen, bármikor megtekinthetik a bíróság előtt folyamatban lévő ügyük iratanyagát, ezzel időt és pénzt takarítanak meg, nincs utazásra, ügyintézésre fordított idő, megszűnik a másolási, utazási költség. A bírósági munkatársak, akik eddig személyes jelenlétükkel biztosították az ügyfelek iratbetekintési jogának gyakorlását, az iratot mozgatták, másolták, más érdemi munkára összpontosíthatnak. A bírák részére pedig a felkészüléshez, az ítélet írásba foglalásához a periratok elektronikus formában a nap 24 órájában, a hét minden napján rendelkezésre állnak.

A következőkben büntető ügyvitel szempontjából lényegesnek tartott új fogalmak tisztázásra vállalkozom a digitalizáció kapcsán, így az:

Elektronikus ügyirat,

Elektronikus másolat,

Elektronikus tárgyalási napló⁹, perkönyv, tárgyalási jegyzék,¹⁰

Elektronikus jegyzőkönyv.

Elektronikus ügyirat

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény XXVII. fejezetéhez írt kommentár így fogalmaz: „Az informatika fejlődése olyan új fogalmakat hoz magával, amelyek nehezen adaptálhatók a jogba, különösen a büntetőeljárás jogba. Ezek közül is kiemelendő az elektronikus ügyintézés, az elektronikus kapcsolattartás és az elektronikus ügyiratkezelés.”¹¹ Az elektronikus ügyintézés a büntetőeljárásban

részt vevő egyes szereplők közötti nyilatkozattételt, az iratok elektronikus továbbítását és a büntetőeljárásban részt vevő eljáró szervek döntéseinek elektronikus úton történő meghozatalát, valamint elektronikus úton történő kézbesítését jelenti. Az E-akta fogalmam belül foglal helyet az *elektronikus ügyirat*, amelyre büntető ügyszakban a Be 158. §-a irányadó, s tekintendő közokiratnak.

Ezek szerint elektronikus ügyirat esetén: A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság az elektronikus úton kézbesített ügyiratot törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott feltételeknek megfelelő, minősített, vagy legalább minősített tanúsítványon alapuló elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel látja el. A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság által készített, törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott feltételeknek megfelelő elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel ellátott ügyirat közokirat.

Elektronikus másolat

Egy másolat a bizonyító erő szempontjából egyszerű, vagy hiteles. A bírósághoz érkezett iratról a bíróság által készített másolatot és a más által elkészített és hitelesítés végett bemutatott másolatot az iroda látja el „a másolat hitelével” záradékkal, a másolatot készítő aláírásával, a bíróság körbélyegzőjének lenyomatával és a másolat készítésének időpontjával: az ügy iratairól kiadott nem hiteles másolat ugyanakkor nem tartalmazza ezen elemeket.

A másolatok formai szempontból papíralapúak, vagy elektronikusak szintén lehetnek, de ha a bíróság jogszabály alapján elektronikus okirat kiadására köteles és a kiadott elektronikus okiratot a bíróság elektronikus bélyegzővel látja el, az hiteles másolatnak minősül, ha a kiadott elektronikus okirat elektronikus bélyegzőt nem tartalmaz, az értelemszerűen nem hiteles másolatnak minősül.

Elektronikus tárgyalási napló,¹² perkönyv, tárgyalási jegyzék,¹³ jegyzőkönyv

A bírák a BIR-O informatikai rendszerben az eljárási cselekmények nyilvántartására elektronikus *tárgyalási naplót* vezetnek. Papíralapú napló csak nagyon kivételesen, a bíróság elnökének engedélyével vezethető.

A tárgyalási napló a bíró eljárási cselekményekkel kapcsolatos kitűzési, elhalasztási, elnapolási tevékenységét segíti elő, és egyben a bíró statisztikai adatszolgáltatás alapja is.

A tárgyalási napló rovatait a bíró, vagy az általa, illetve a bírósági vezető által kijelölt igazságügyi alkalmazott tölti ki, amelynek során az ügyszám mellett a címszó (büntető ügyszakban a vádlott neve) feltüntetésével megjelöli például: a bíróság eljárásának formáját, annak határnapját, tárgyalótermet,

⁹ ANTAL Gábor: Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel PTE ÁJK, 2012. 55. oldal.

¹⁰ ANTAL Gábor i. m. 45. oldal.

¹¹ POLT Péter (szerk.): Kommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2019.

¹² ANTAL Gábor i. m. oldal.

¹³ ANTAL Gábor i. m. 45. oldal.

megidézettek és értesítettek számát, vádlott fiataloké, határozat írásba foglalásának napját, az eljáró tanács tagjait.)

Az *elektronikus perkönyv*¹⁴ adatait pedig egy számítógépes program, az elektronikus lajstrom adataiból állítja elő bíránként, amely a bíró összes folyamatban levő ügyét tartalmazza.

A papíralapú *tárgyalási jegyzéket* a bíróság elnöke által kijelölt igazságügyi alkalmazott a tárgyalási nap megkezdése előtt kinyomtatja, annak egy kiadmányát a tárgyalóterem ajtaján kifüggeszti, további egy kiadmányt a bíró részére átad. A tárgyalási jegyzék a tárgyalóteremnél elhelyezett elektronikus felületen is elhelyezhető.

Büntetőügyekben a tárgyalási jegyzék elektronikus másolatát a tárgyalási napot megelőzőn legalább 6 munkanappal kell elektronikus úton meg kell küldeni az ügyész részére.

A *jegyzőkönyv*¹⁵ kiemelt fontosságú dokumentum, amelynek tartalma az érdemi ítélező tevékenység alapját képezi, ezért fontos a formai szabályok meghatározása.

A legfontosabb, hogy az eljárási törvények szerint jegyzőkönyv kézírásos formában nem készíthető el, a jegyzőkönyvben a sorok közé semmit nem szabad írni, az esetleges kiegészítéseket a jegyzőkönyv szélére vagy aljára kell írni és a tanács elnöke és jegyzőkönyvvezető a módosításokat aláírja, áthúzás esetén oly módon kell törölni, hogy az alatta levő rész olvasható maradjon.

Fontos megjegyezni, hogy a jegyzőkönyvet szövegszerkesztő program segítségével Times New Roman betűtípussal, 12-es betűmérettel kell elkészíteni. Mivel a jegyzőkönyvek a Dokumentumtárba feltöltésre kerülnek, így az esetleges későbbi módosításokat úgy kell feltölteni, hogy pontosan megállapítható legyen, hogy melyik sorszámú jegyzőkönyvhöz tartoznak. Amennyiben az írásbeli jegyzőkönyv elektronikus formában is megküldhető, akkor erre pdf formátumban és csak akkor van lehetőség, ha az eredeti példányt az arra jogosultak már aláírták.

2.3. Végül essék szó a bírósági digitalizáció harmadik eleméről, azaz a **bírósági szakrendszerek és a Központi Kormányzati Szolgáltatás Busz (KKSZB)** közötti kapcsolat megteremtése, mely az elektronikusan elérhető közhiteles nyilvántartások bírósági szakrendszerekkel való online összekapcsolását jelenti, aminek a célja, hogy minden ügyszakban egységes, közvetlen hozzáférés biztosítása meglegyen a közhiteles nyilvántartások adataihoz. A KKSZB útján jelenleg elérhető nyilvántartások között olyan adatbázisok szerepelnek, mint a Cégnylvántartás, a Személyi adat- és lakcímnylvántartás, az Egyéni vállalkozói nyilvántartás, az Ütiok-

mány-nyilvántartás, a Vezetői engedély nyilvántartás, vagy a Származás-ellenőrzési nyilvántartás. Az adatok lekérdezésének célhoz kötöttségét és az adatkezelésnek az általános adatvédelmi rendelet (GDPR – 2016/679 EU rendelet) szabályainak történő megfelelését a folyamatokba épített ellenőrző mechanizmusok biztosítják.¹⁶

A fentebb általam részletezett Digitális Bírósági Projekt, tehát gyorsabb és hatékonyabb bírósági ügyintézészt biztosít azzal, hogy 1. megvalósult a bírósági határozatok közzétételének és anonimizálásának fejlesztése, 2. E-akta létrehozása, 3. az elektronikusan elérhető közhiteles nyilvántartások bírósági informatikai rendszerrel való online összekapcsolása. A fejlesztések eredményeként

- a bírósági határozatok keresése könnyebb és gyorsabb lett
- a bírósági ügyek irataihoz való hozzáférés online, 0–24 órában, tértől és időtől függetlenül lehetővé válik, valamint
- a bíróság adatszolgáltatást kérhet közhiteles nyilvántartásokban szereplő adatokról, így minimalizálható az ügyfelektől bekérendő adatok köre és a bírósági eljárások gyorsabban lezárhatnak.¹⁷

A projekt keretében az alábbi szoftveregységeket valósították meg az elektronikus ügykezelést és kapcsolattartást és anonimizációt: ítélezést támogató rendszer (ÍTR), Ügyfél Iratbetekintő Rendszer (ÜIR), Lajstromirodai Iratbetekintő Rendszer (LIR), Iratdigitalizáló Rendszer (IR), valamint a Bírói Alkalmazás Könyvtár (BAK). A fenti szoftveregységek normatív szinten is megjelentek a bíróságok egységes iratkezelési szabályzatáról szóló 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás (a továbbiakban: iratkezelési szabályzat) módosítását követően. Az iratkezelési szabályzat az alábbi fogalmi meghatározásokat adja a fenti fejlesztések kapcsán:

1. ÍTR: a határozatok szerkesztésére és anonimizálására, valamint az E-aktába történő betekintésre, a bírói munkavégzés támogatására, továbbá a KKSZB lekérdezések indítására szolgáló Ítélezést Támogató Rendszer.

2. IR: a papíralapú iratok digitalizálását, valamint az így keletkezett és a nem hiteles elektronikus iratok hitelesítését támogató Iratdigitalizáló Rendszer alkalmazás.

3. LIR: az E-akta megtekintését az ügyfélközpontban, illetve a bírósági irodában biztosító Lajstrom Irodai Rendszer alkalmazás.

4. ÜIR: az E-akta megtekintését internet segítségével biztosító Ügyfél Iratbetekintő Rendszer alkalmazás.

5. KKSZB lekérdezés: egyes közhiteles nyilvántartásoknak és állami adatbázisoknak az elektronikus

¹⁴ Lásd a perkönyvről részletesebben: ANTAL Gábor i. m. 57. oldal illetve BÉRCES László – BÉRCES Viktor: Bírósági ügyvitel, Pázmány Press 2020, 162. oldal.

¹⁵ ANTAL Gábor: Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel PTE ÁJK, 2012 41. oldal.

¹⁶ <https://birosag.hu/hirek/kategoria/birosagokrol/sikeres-kapcsolodas-kozponti-kormanyzati-szolgalatas-busz> (letöltve 2022. 09. 13.).

¹⁷ BÉRCES László – BÉRCES Viktor: Bírósági ügyvitel, Pázmány Press 2020, 220. oldal.

ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló törvény 74. § (3) bekezdés d) pontjában meghatározott Központi Kormányzati Szolgáltatás Busz segítségével történő elérése.

6. E-akta: BIIR-ben lajstromozott bírósági ügy ügyiratában található elektronikus okiratok, valamint papíralapú iratok hiteles elektronikus másolatainak összessége.

7. Anonimizáló program: a Bszi. 163. §-ában meghatározott anonimizálási feladatok ellátását támogató ÍTR-alkalmazás.

8. BAK: a bíróság által használt legfontosabb alkalmazásokat átlátható módon megjelenítő Bírői Alkalmazás Könyvtár.

9. Bírósági határozatszerkesztő: a bírósági határozatok szerkesztését támogató ÍTR-alkalmazás.

10. Az iratkezelési szabályzat rögzíti, hogy az ÍTR a BIR-O alrendszerhez kapcsolódik, célja pedig „a bírói munka hatékonyabbá tétele, a felek iratbetekintési jogának szélesebb körű biztosítása”.¹⁸

3. Elektronikus kapcsolattartás¹⁹

2013. január 1-jétől az e-kapcsolattartás szabályrendszerét a jogalkotó a büntetőeljárásra is kiterjesztette. Ennek értelmében viszont csupán még a büntetőügyben érintett hatóságok egymás közötti elektronikus formában történő kapcsolattartásának a lehetőségét biztosította.²⁰

2015. július 1. óta a büntetőeljárásokban az össz-büntetésbe foglalás és az utólagos összbüntetésbe foglalás iránti indítvány elektronikus módon történő benyújtására, illetve visszavonására is lehetőséget nyújt a szabályozás. A korábbi szabályozáson jelentős változást a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.), egyes büntető tárgyú törvények, valamint az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények módosításáról szóló 2017. évi CXLIV. törvény hozott. Ennek értelmében 2018. január 1. napját követően induló büntető- és szabálysértési eljárásokban a nyomozó hatóság, az ügyész, a bíróság, a büntetés-végrehajtási szervek, valamint más állami szervek kötelezően elektronikus úton tartják a kapcsolatot. Szintén kötelező az e-kapcsolattartás a védőknek, valamint bármely eljárás szereplő jogi képviselőjében eljáró ügyvédeknek, viszont a természete-

tes személyek részére a törvény csupán lehetővé teszi az elektronikus út lehetőségét.

Jelenleg az E-ügyintézési törvény végrehajtási szabályai alapján²¹ a 2018. január 1. napján és az azt követően indult büntetőeljárásokban teljes körben biztosított az elektronikus kapcsolattartás, de ennek feltétele, hogy a büntetőeljárásban az elektronikus kapcsolattartó személynek rendelkeznie kell Ügyfélkapu regisztrációval, amelyet okmányirodában, kormányhivatali ügyfélszolgálati irodában, adóhatóság ügyfélszolgálatán vagy külképviseleten lehet személyesen elvégezni. Ügyfélkapus regisztrációt kizárólag természetes személy kezdeményezhet.²²

Az elektronikus ügyintézés biztosító szerveknek és a Kormány által kijelölt közfeladatot ellátó szerveknek szükséges elvégezni a Hivatali Kapu regisztrációt.

Az elektronikus kapcsolattartás során a félnek a beadványt és mellékletét, ha az előterjesztésre űrlap (más néven: nyomtatvány) került rendszeresítésre, űrlapon kell előterjesztenie. Az űrlapok letöltéséhez²³ szükséges az Általános Nyomtatványkitöltő Keretprogram (ÁNYK) telepítése, amely biztosítja a nyomtatványok kitöltésének, azokhoz elektronikus dokumentumok mellékletként való csatolásának lehetőségét.²⁴

A büntetőeljárásnak (csakúgy mint a szabálysértési eljárásnak) az E-ügyintézési tv. szolgál háttérjogszabályul.²⁵

Az OBH elnökének 2018. évi beszámolóját idézve: „A 2018-as év egy szoros együttműködést igénylő időszak volt az elektronikus kapcsolattartás szempontjából, amely hatékony kommunikációt kívánt meg a társszervekkel, kamarákkal, ügyfelekkel. A bírósági kezelőirodák dolgozóival, az eljáró bírói tanácsok tagjaival, a törvényszékeken működő IT-szakemberekkel a napi szintű munkakapcsolat biztosítása végett hatékony és gyors reagálású HelpDesk felület (helpdesk.justice.hu) működik, melynek eredményeként az elektronikus kapcsolattartás során érkező elektronikus iratok kezelése szakszerű és időszzerű a bíróságokon. Az OBH az új büntetőeljárás törvény hatálybalépését követően a kiépített büntető ügyszakos E-Per

²¹ 451/2016 (XII.19.) Korm. rendelet az elektronikus ügyintézés részletszabályairól.

²² Amennyiben e-személyigazolvánnyal rendelkezik, úgy annak megfelelő használatával az ügyfél maga is el tudja végezni a személyes ügyfélkapu regisztrációt.

²³ Lásd részletesebben elektronikus kapcsolattartásról: BARTKÓ Róbert: Elektronikus kapcsolattartás a büntetőeljárásban. In: G. Karácsony Gergely (szerk.): Az elektronikus eljárások joga. Budapest, Gondolat Kiadó, 2018.

²⁴ Amennyiben a nyomtatványhoz csatolni kívánt fájlok együttes mérete a befogadható 300 MB méretkorlátot meghaladja, a csatolni kívánt fájlok elektronikus adathordozón nyújthatók be. Az elektronikus adathordozón történő benyújtás tényét az egyes űrlapokon az erre szolgáló mezőben lehet jelezni. Ebben az esetben az űrlaphoz melléklet nem csatolható.

²⁵ „[A]z új [büntető]eljárás törvény a teljes eljárási rendre vonatkozóan leképezte az E-ügyintézési tv. rendelkezéseit, míg az OBH az elektronikus kapcsolattartás során jelentkező igények és gyakorlati problémák feldolgozását követően a jogalkotó felé több eljárási jogszabály módosítást is megfogalmazott a deregulációs időszakban.” Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2018. évi beszámolója. 140. o. Forrás: https://birosag.hu/sites/default/files/2019-10/ev_es_beszamolo_2018_0.pdf (letöltve 2022. 09. 13.).

¹⁸ 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás 10/B. § (1) bekezdés.

¹⁹ Lásd részletesebben: DOMOKOS Andrea: Magyar büntető eljárás és digitalizáció https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/10813/11_domokosandrea_t%C3%B6rvedelt.pdf (letöltve 2022.09.11).

²⁰ BARTKÓ Róbert: Elektronikus kapcsolattartás a büntetőeljárásban. In: G. Karácsony Gergely (szerk.): Az elektronikus eljárások joga. Budapest, Gondolat Kiadó, 2018. 73. o.

kapcsolattartókkal folyamatosan tartva a kapcsolatot a hatékony és eredményes jogalkalmazói munka előmozdítása érdekében képzéseket, megbeszéléseket tartott, országos szinten megtervezte és levezényelte a büntető, szabálysértési ügyszakos bírák, titkárok, munkatársak eljárásjogi, ügyviteli, BIIR felhasználói ismeretekre történő oktatását, szakmai támogatást nyújtva számukra.”²⁶

Fontos tisztázni, hogy az **elektronikus kapcsolattartás nem azonos a beadvány, panasz, nyilatkozat, indítvány stb. e-mailben, faxon a hatósághoz történő megküldésével.**

Elektronikus a kapcsolattartásnak azt nevezzük, ha az ügyfél a nyilatkozatát vagy az elektronikus ügyintézését biztosító szerv a nyilatkozatát vagy döntését elektronikus úton teszi meg, amelynek van kötelező és választható formája, a következőkben ezeket tekintjük át részletesen.

3.1. Kötelező, választható elektronikus kapcsolattartás és meghatalmazás

Kötelező elektronikus kapcsolattartás

Mint ahogy korábban említettük, 2018. január 1. napján és ezt követően indult büntetőeljárásokban a nyomozó hatóság, az ügyész, a bíróság, a büntetés-végrehajtási szervek, valamint más állami szervek kötelezően elektronikus kapcsolattartás útján tartják a kapcsolatot, ugyancsak kötelező a védőknek, valamint bármely eljárási szereplő jogi képviselőjében eljáró ügyvédeknek az ügyben az elektronikus kapcsolattartás.

Mentesül a kötelező elektronikus kapcsolattartás alól:

- a büntetőeljárásban részt vevő személy, ha elektronikus ügyintézéshez való joga *szünetel*, valamint
- a védő és a jogi képviselő *az eljárási cselekmény helyszínén*, valamint az eljárási cselekmény során részére adott eredeti meghatalmazás azonnali benyújtásakor.

Választható elektronikus kapcsolattartás

Amennyiben az eljárásban részt vevő papíralapú kapcsolattartás lehetőségével nem kíván élni, a továbbiakban a Be. 148–162. § rendelkezései szerint az eljárás bármely szakaszában vállalhatja az elektronikus kapcsolattartást.

Az elektronikus kapcsolattartás vállalására vonatkozó nyilatkozatot a büntetőeljárásban részt vevő személy vagy képviselője az eljáró bíróságnál, ügyészségnél, vagy nyomozó hatóságnál teheti meg akként, hogy az elektronikus irat benyújtásakor – a benyújtással egyidejűleg – kifejezetten nyilatkozik arról, hogy elektronikus kapcsolattartást kíván vállalni.

Amennyiben az elektronikus kapcsolattartáshoz szükséges feltételekkel rendelkezik, az elektronikus kapcsolattartás vállalására irányuló nyilatkozatát papír alapon is megteheti, azonban ennek elfogadását követően a bíróság már kizárólag elektronikus úton tartja a kapcsolatot az elektronikus kapcsolattartást vállaló természetes személlyel. Ez esetben az eljárás folyamán – ideértve az eljárás minden szakaszát, *a rendkívüli jogorvoslatot, a bűncselekménnyel összefüggő vagyron vagy dolog elvonására, adat hozzáférhetetlenné tételére irányuló eljárást, valamint a különleges eljárást* is – a büntetőeljárásban részt vevő személy, illetve képviselője köteles a bírósággal, az ügyészséggel és a nyomozó hatósággal a kapcsolatot a Be. 148. § (2) bekezdése szerint, elektronikus úton tartani és a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság is valamennyi ügyiratot elektronikus úton kézbesít a részére.

A Be. 150. § (1) bekezdése szerint és az E-ügyintézési törvény alapján elektronikus kapcsolattartásra kötelezett büntetőeljárásban részt vevő személy minden beadványt kizárólag a Be. 148. § (2) bekezdése szerint, elektronikus úton nyújthat be a bírósághoz, az ügyészséghez és a nyomozó hatósághoz, és a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság is elektronikus úton kézbesít a részére.

Összegezve tehát, jogszabályaink nem teszik általánosan kötelezővé az e-kapcsolattartást, ugyanakkor a büntetőeljárás bármely szakaszában lehetővé teszi a büntetőeljárásban részt vevő személyek számára ennek választását, kivéve, ha a büntetőeljárásban részt vevő személy elektronikus ügyintézéshez való joga szünetel, mert például fogva tartják.

3.2 A meghatalmazásra, a meghatalmazott védőre és jogi képviselőre vonatkozó rendelkezések

A terhelt, illetőleg az eljárás más szereplője, amennyiben védőként vagy képviselőként ügyvédet kíván meghatalmazni, ezt az E-ügyintézési törvény szerinti Rendelkezési nyilvántartásban is megteheti. A védői meghatalmazásra vonatkozó nyilatkozat csak a meghatalmazás elfogadásával és az elfogadó nyilatkozat Rendelkezési nyilvántartásban való rögzítésével lesz érvényes. A Rendelkezési nyilvántartásba vett védői meghatalmazást az eljáró bíróságnak, ügyésznek, illetve nyomozó hatóságnak be kell jelenteni, az csak a bejelentéstől hatályos.

A meghatalmazás alapján eljáró védő és jogi képviselő elektronikus kapcsolattartás esetén a bíróságnak, az ügyészségnek vagy a nyomozó hatóságnak benyújtott első beadványa mellékleteként csatolja az elektronikus okiratként rendelkezésre álló vagy az általa digitalizált meghatalmazást, kivéve, ha a védő vagy a jogi képviselő meghatalmazása a Rendelkezési nyilvántartásban a Be. 45. § (3) bekezdésében,

²⁶ 3 I. m. 141. o.

illetve a 62. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően szerepel.

A bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság – ha e tekintetben alapos kétsége merül fel – digitalizált meghatalmazás esetén az eredeti meghatalmazás bemutatására hívja fel a védőt és a jogi képviselőt az egyezőség megállapítása érdekében.

3.3. Az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó szabályok megszegésének következményei. Áttérés a papíralapú kapcsolattartásra

Az e-kapcsolattartásra vonatkozó szabályoktól való eltérést a Be. kétféleképpen szankcionálja. Abban az esetben, ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó a beadványát nem elektronikus úton vagy elektronikus úton, viszont nem a Be., illetve az E ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon (pl. nem a rendszeresített nyomtatványon) nyújtotta be, a bíróság a kifogást, a fellebbezést, a felülvizsgálati indítványt és a perújítási indítványt érdemi indokolás nélkül elutasítja, a beadványban foglalt egyéb nyilatkozat pedig hatálytalan.

Amennyiben pedig az ügyirat azért nem kézbesíthető, mert az elektronikus úton kapcsolatot tartó az elektronikus kapcsolattartáshoz szükséges szolgáltatásokkal nem rendelkezik, a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság az ügyiratot papír alapon kézbesíti és az elektronikus kapcsolattartót rendbírsággal sújthatja.²⁷

Áttérés a papíralapú kapcsolattartásra

Ha az elektronikus kapcsolattartásra nem köteles, büntetőeljárásban részt vevő természetes személy vagy jogi képviselőnek nem minősülő képviselője vállalta, hogy a kapcsolatot elektronikus úton tartja, utóbb csak akkor indítványozhatja a papíralapú kapcsolattartásra való áttérés engedélyezését, ha indítványában – amelyet ez esetben papír alapon is benyújthat – valószínűsíti, hogy a körülményeiben olyan változás következett be, amely miatt az elektronikus úton történő kapcsolattartás a továbbiakban számára aránytalan megterhelést jelentene.

Az előzőekben említettek szerint, az elektronikus kapcsolattartásra kötelezettek körébe nem tartozik bele a terhelt, számára ez a lehetőség csak választható, feltéve, hogy az elektronikus kapcsolattartáshoz való joga – például azért mert szabadságvesztés büntetését tölti – nem szünetel.

Egyet lehet érteni azzal az állásponttal, hogy a számítástechnikai akadályok a terheltnek jelentős részénél az elektronikus kapcsolattartás esetében is felmerülnek, így a terhelttel a büntetőeljárás során a

hagyományos, papíralapú kapcsolattartás maradt és vélhetően marad még sokáig meghatározó.²⁸

3.4. A határidőre vonatkozó rendelkezések elektronikus kapcsolattartás esetén

Fontos eltérés a határidők kapcsán, hogy ha a büntetőeljárásban a kapcsolattartás elektronikus úton történik, a napokban, munkanapokban, hónapokban vagy években megállapított határidő esetén a határidő elmulasztásának következményeit nem lehet alkalmazni, ha a bírósághoz, az ügyészséghez vagy a nyomozó hatósághoz intézett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján elektronikus úton szabályszerűen benyújtották.²⁹ Továbbá az elektronikus kapcsolattartás esetén a törvény által meghatározott, illetve a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság által megállapított határidőbe nem számít bele az a nap, hónapokban és években meghatározott, illetve megállapított határidő esetén az a lejárat nap, amely során legalább négy órán át jogszabályban meghatározottak szerinti üzemzavar vagy üzemszünet állt fenn.

3.5. Papíralapú okiratok elektronikus kapcsolattartás esetén

Ha a beadvány melléklete nem elektronikus okiratként áll rendelkezésre, az elektronikus kapcsolattartást vállaló, büntetőeljárásban részt vevő személy és az elektronikus kapcsolattartásra kötelezett (a továbbiakban: az elektronikus úton kapcsolatot tartó) köteles gondoskodni a papíralapú melléklet digitalizálásáról és a papíralapú irat megőrzéséről.³⁰

Egyebekben a bíróságnak, az ügyészségnek és a nyomozó hatóságnak öt munkanap áll rendelkezésére, hogy a papíralapú ügyiratot digitalizálja. Az ügyirat digitalizálásához szükséges időt – legfeljebb azonban öt munkanapot – a határidő számítása szempontjából figyelmen kívül kell hagyni.

4. Elektronikus eljárások

Korábban a Digitális Bírósági Projektről és az elektronikus büntető ügyvitel lényegesebb módosításairól már részletesen szoltam, most arról a két elektronikus eljárás és programról legyen szó, amely mint kiegészítésként, szintén a bírósági digitalizációs modellváltást szolgálta. Az egyik ilyen, az ún. VIA VI-

²⁸ Róth Erika: Digitalizáció hatása a büntetőeljárásra, Miskolci Jogi Szemle 2020/3 https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13834/19_r%C3%B3th_therika_t%C3%B6rdelt.pdf (letöltve 2022.09.11).

²⁹ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 154. § (1) bek.

³⁰ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 155. § (1) bek.

DEO projekt, amely a tárgyalótermeket „hozta” egymáshoz közel, míg a másik egy beszédfelismerő és -leíró szoftver, amely révén a mindennapi munkavégzés könnyebbé vált.

VIA VIDEO³¹

Az eljárások időszerűségének javítása, átláthatóságának növelése alapvető társadalmi elvárás. Ehhez kapcsolódóan az Országos Bírósági Hivatal kiemelt célja az egyre szélesebb körű és hatékonyabb elektronikus bírósági ügyintézés megvalósítása, ezen belül pedig az országos szintű távmeghallgatás, valamint tárgyalótermi kép- és hangrögzítés bevezetése.

2018 szeptemberéig a bíróságokon 72 tárgyalótermet szereltek fel távmeghallgatásra, valamint tárgyalótermi kép- és hangrögzítésre alkalmas eszközökkel. Az első tárgyalótermet 2018. áprilisában az Egri Törvényszéken alakították ki.³²

Az új technológia biztosítja a bírósági tárgyalótermek távmeghallgatásra alkalmas összeköttetését más bírósággal, belföldi társszervekkel, büntetés-végrehajtási intézetekkel, bevándorlási hivatalokkal. A távmeghallgatás során készült kép- és hangfelvételeket érintően egy ún. annotáló szoftver fejlesztettek ki, melynek segítségével a felvételek jól használhatók és különböző szempontok alapján kereshetők is.

Habár Róth Erika írásában kifejti, hogy azokban az országokban, ahol a magyarországinál jóval előbb vált széleskörűen alkalmazottá a videótechnika a büntetőeljárásban, már számos kutatás keretében vizsgálták, miként hat a terhelt helyzetére, hogy nem személyesen van jelen az eljárási cselekményeken, elsősorban a bírósági tárgyaláson. Bár a videokonferencia számos előnnyel jár (költségtakarékos, biztosítja a tanú védelmét stb.), azért néhány szerző fenntartásainak is hangot adott. „Francis A. Weber amerikai szerző például egyes bizonyítékokon a részletek felismerhetőségének problémáját emeli ki a videóhívások esetén, valamint azt az egyszerű tényt, hogy az emberek hajlamosak másképpen viselkedni (például szembesítések alkalmával), ha az érintettek nincsenek jelen fizikailag.”³³

A bíróságok közötti távmeghallgatás (Via Video rendszer) előnyei a nemzetközi elemekkel összefüggésben helyeződik igazán előtérbe. Az államok közötti távmeghallgatás ugyanis egy gyors és költség-hatékony alternatívája a bírósági épületek közötti „ingázásnak”. A távmeghallgatási rendszer révén például a magyar állampolgárnak nem kell külföldre utaznia, illetve a külföldön tartózkodó személynek, amennyiben idézést kap, nem szükséges hazautaz-

nia Magyarországra. Elegendő csupán elmennie a lakóhelyéhez (tartózkodási) helyéhez legközelebbi bíróságra, ahol ilyen rendszer ki van építve. Ezzel időt és pénzt takarít meg mind saját maga, mind a hatóságok számára. Mindez igaz a belföldi távmeghallgatásokra is. Fontos kihangsúlyozni, hogy a rendszer több száz kilométeres távolság esetén is tökéletesen biztosítja a tárgyalótermekben helyet foglalók közötti élő és azonnali kommunikációt. Sőt mi több, a rendszer további előnye, hogy rögzíti az elhangzottakat, így arra is lehetőség van, hogy a későbbiek során újra megtekintsék azokat. A videófelvétel révén pedig a ki-, illetve meghallgatott személy mimikája és beszéde is részleteiben ellenőrizhető.³⁴

A távmeghallgatás nemcsak a hatóság és vádlott, (elítelt) vonatkozásában jelentős újítás, hanem elképzelhető, hogy a távmeghallgatás egyik végpontján a bíróság, a másik végpontján pedig valamilyen belföldi társszerv (legtípikusan büntetés-végrehajtási intézet és rendőrkapitányság) áll relációban.

A gyakorlati tapasztalatok is megerősítették, hogy ez egy működőképes szisztéma, így például a bíróság elé állításos ügyekben az eljárás alá vont személy vagy a büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott terhelt mellé nem szükséges rendőri (autó és személyzet általi) kíséret. Előbbi esetében ugyanis a rendőrségi épületen belül kísérik át a fogdából a meghallgatási helyiségbe, utóbbi esetében pedig a zárkából/lakóhelyiségből az intézetben belül kialakított meghallgatási helyiségbe.

Ez a rendvédelmi szervek részéről egyszerű és gyors szervezéssel lebonyolítható, amely a „hagyományos” átkísérés és az azzal összefüggő feladatok csökkenését jelenti. Nagy mértékben csökkenek továbbá a szóban forgó személy(ek) szállításával járó szükségtelen biztonsági kockázatok (pl. fogolyszökés), kényelmes a tanúk számára, és nem utolsósorban az áldozatok / védelemben részesítendő személyek biztonsága is jobban garantálható.

Filantrop megoldást nyújt a különleges bánásmódot igénylő sértettek számára is, így például a fiatalokúak nyugodt körülmények között („stresszmentesen”), a vádlottól távol, egy külön teremben tehetnek tanúvallomást.

Okkal tehetjük fel a kérdést, hogy vajon a védői jogok érvényesülnek az e-eljárásban? A válasz: igen.

A rendszer ugyanis lehetővé teszi a védő és védeence legalapvetőbb jogait, nevezetesen a védővel való ellenőrzés nélküli tanácskozást és a védő jelenlét azokon az eljárási cselekményeken, amelyek a védecétek érintik. A jelenlét magától értetődően megoldott, az

³¹ RÓTH Erika: A telekommunikációs eszköz használatának gyakorlati kérdései a büntetőeljárásban, Miskolci Jogi Szemle, 2020/1. Különszám, 253–261.

³² BÉRCES László – BÉRCES Viktor: i. m. 2020, 218. oldal.

³³ Idézi Francis A. WEBER: Complying with the Confrontation Clause in the Twenty-First Century: Guidance for Courts and Legislatures Considering Videoconference-Testimony Provisions. Temple Law Review, 2013/1. 149–180. tanulmányát ZÓDI Zsolt: A bíróságok és a technológia. Bírósági Szemle, 2020/1. 8., In RÓTH Erika i. m.

³⁴ Miskolcon hallgatta ki a tanút a holland bíróság. Nemzetközi távmeghallgatás Szerencsről – Interjú dr. Takács Bálinttal, a Szerencsi Járásbíróság bírósági titkárával. In: BUBORI Nóra Beáta – FEKETE Kristóf Benedek – HATLER Georgina – VARGA Zoltán Az informatikai technológiák az igazságszolgáltatás rendszerében, <https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/2021-03/az-igazsagszolgáltatással-kapcsolatos-egy-es-folyamatok-alakulasa-az-elmult-elvekben.pdf> (letöltve 2022. 09. 13.).

ellenőrzés nélküli védői kommunikáció az eljárás alá vont személlyel pedig szintén lehetséges.

Az eljáró bíróság külön telekommunikációs eszközt – telefont – biztosít erre a célra, amelyen kizárólag a védő és védence kommunikálhat egymással, abba senki nem hallgathat bele. Mindezek miatt nem sérül a közvetlenség elve, az eljárásban a védői jogok érvényre juttatásának nincs gátja.³⁵

Beszéd felismerő és -leíró szoftverek

Végezetül essék szó az ország valamennyi bíróságán lehetővé vált beszédleíró programok használatáról, amely megkönnyíti a mindennapi munkavégzést a bíróságokon. Mind az ún. Global Speech Notes, mind a SpeechTec-Voxerver beszédleíró szoftver telepítése folyamatosan történik.³⁶

Jelen tanulmányomban kizárólag büntető ügyviteli aspektusból vizsgáltam a digitalizációt, de lehetne sokkal szélesebben, így büntetőeljárás értelemben a bizonyítás során (műszeres vallomástétel, elektronikus adat) vagy a kényszerintézkedés kapcsán a (bűnügyi felügyelet) esetén terhelt mozgását nyomon követő technikai eszköz szemszögből vizsgálni a digitalizációt, vagy akár büntetés-végrehajtásban a reintegrációs őrizetre is kitérni, de jelen tanulmány célja kizárólag a büntető ügyviteli digitalizációs intézkedések bemutatása volt.

Végezetül egyet tudok érteni Róth Erikával, aki kifejti hogy: „büntetőeljárás meglehetősen konzervatív, hagyománytisztelő, a technikai változásokra általában lassabban reagáló világában mindig is kissé idegen test volt a digitális kultúra, kihívást jelentett és jelent az új megoldások megfelelő kezeléséhez szükséges képességek kialakítása, fejlesztése annak érdekében, hogy az újdonságként megjelenő módszerekben rejlő lehetőségek minél jobban kihasználhatók legyenek, és a felhasználóként közreműködő alanyok (bírák, ügyészek, nyomozók, védők és más magánszemély résztvevők) ne csak a nehézsé-

geket lássák, hanem az eljárás gyorsítására, egyszerűsítésére, munkájuk megkönnyítésére alkalmas eszközként tekintsenek az elektronikus eszközök kínálta lehetőségekre.

Nem elég ugyanis a megfelelő eszközöket beszerezni, korszerű számítástechnikai eszközökkel felszerelni az irodákat, hanem egyfajta – nem is jelentéktelen – szemléletváltásra is szükség volt/van a mindennapi munkavégzés során.³⁷

Kékedi Szabolcs³⁸ szavait idézve: „A 2013-ban még utópiának tűnő megoldás, a tárgyalás elektronikus hírközlő hálózat vagy más elektronikus kép és hang továbbítására alkalmas eszköz útján történő megtartása mára a bírósági tárgyalótermekben a hétköznapi része lett. A vírushelyzet jelentette közegészségügyi fenyegetés álláspontunk szerint évtizedek óta álló falakat döntött le a digitalizáció útjából. A bíróságok jogalkalmazási gyakorlata pedig a teljes magyar államszervezetre multiplikátor hatással lehet, hiszen ami a bírósági eljárásban a jogállamiság próbáját kiállja, az a hétköznapi joggyakorlat részévé vált.”

Mindenesetre tény, hogy a mesterséges intelligencia alkalmazható az igazságszolgáltatás egyes területein, segítségével időt nyerhetünk bizonyos – kevésbé érdekes, inkább technikai jellegű – munkamozzanatok automatizálásával (pl. nyomtatványok kitöltése vagy bírósági határozatok kigyűjtése). Ám jelen pillanatban kijelenthetjük, hogy a mesterséges intelligencia nem alkalmas jogi kérdésekben döntések meghozatalára, ezért egyhamar nem fogja helyettesíteni az ügyvédeket és a bírákat. Ennek oka pedig alapvetően abban keresendő, hogy az ítélezést nem lehet technológiának tekinteni.

A bírói ítélezés magában hordoz egy értékelő elemet is, mely középpontba helyezi a bíró személyt; a bíróban meghatározó pszichológiai folyamatok zajlanak: a tényállással összefüggésben a megismerés, a bizonyítékok mérlegelése körében pedig a meggyőzés kialakulása. A bíró eljárása alkotó jellegű művelet, bevett tradicionális módszerekkel, de büntető ügyvitel szempontjából mindenképpen kell és szükséges is a fejlődés.

³⁵ A távmeghallgatás, valamint a bírósági eljárás anyagát rögzítő felvétel alkalmazásának gyakorlati kérdései a polgári és a közigazgatási perekben. Készítette: Via Video Projekt Jogi és Módszertani Munkacsoport. In: BUBORI Nóra Beáta – FÉKETE Kristóf Benedek – HATLER Georgina – VARGA Zoltán Az informatikai technológiák az igazságszolgáltatás rendszerében, <https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/2021-03/az-igazsagszolgáltatassal-kapcsolatos-egy-es-folyamatok-alakulasa-az-elmult-evekben.pdf> (letöltve 2022. 09. 13.).

³⁶ BÉRCES László – BÉRCES Viktor i. m. 220. oldal.

³⁷ RÓTH Erika i. m.

³⁸ KÉKEDI Szabolcs: Hogyan tovább bíróság digitalizáció, In *Medias Res* 2020/2, 7, 308–321.